

10. Remizova O., Novak N. Dialogue of epochs in postmodern urban planning concepts of the late XXth and early XXIst centuries. *Budownictwo i Architektura*. Lublin, 2018. №4. С. 67-75.
11. Черкес Б. С., Лінда С. М. Архітектура сучасності. Остання третина ХХ - початок ХХІ століть. Львів: Видавництво «Львівської політехніки», 2010. 380 с.
12. Кожар Н. В. Ордерные формы в архитектуре ХХ века. Капитель: 2013. веб-сайт. URL: <http://kapitel-spb.ru/article/н-в-кожар-ордерные-формы-в-архитектуре>.
13. Jencks C. *Iconic Buildings: The Power of Enigma*. Frances Lincoln, 2005. 192 p.
14. Jencks C. *Critical Modernism. Where is Postmodernism Going*. Chichester: John Wiley & Sons Ltd, 2007. 240 p.
15. Stern R. *Classicism in Context. Architecture on the Edge of Postmodernism. Collected Essays 1964-1988*. New Haven.: Yale University Press, 2009. pp. 147-150.
16. Krier R. *A Romantic Rationalist. Architect and Urban Planner*. Ursula Kleefisch-Jobst, Ingeborg Flage (Hrsg. Eds.). Springer Wien New York, 2009. 228 p.

Ремізова О. І., Новак Н. В. ПЕРІОДИЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ОРДЕРНОЇ МОВИ В АРХІТЕКТУРІ ПОСТМОДЕРНІЗМУ. У статті аналізується еволюція ордерної мови в архітектурі постмодернізму другої половини ХХ - початку ХХІ ст. і виявляються основні її етапи розвитку.

Показано, що в період з середини ХХ ст. і по теперішній час аналіз еволюції ордеру в постмодерністській архітектурі дозволив виділити три етапи в її розвитку, пов'язаних зі зміною світогляду, ідеології та науково-технічними відкриттями. Продемонстровано, що цей процес не завершився в 1980-х рр., а продовжує свій розвиток і в даний час.

Ордерна мова в архітектурі постмодернізму розглядається як знакова система що розвивається та включає в себе аспекти семантики, морфології та синтаксису. Постмодернізм, що виник як опозиція модерністського руху, являє собою черговий історичний етап, пов'язаний з процесом еволюції ордеру. Незважаючи на неоднозначні критичні

оцінки способів трактування ордерних форм в постмодернізмі, архітектори цього руху продемонстрували актуальність і можливості ордерної мови як особливого методу в сучасній архітектурі. Відроджуючи ордерну мову, постмодерністи при цьому допускали вільні антинормативні інтерпретації ордеру в різноманітних типологічних об'єктах.

Ключові слова: періодизація постмодернізму, подвійне кодування, ордерна мова, композиційна логіка, трактування ордеру.

Remizova O., Novak N. PERIODIZATION OF THE DEVELOPMENT OF ORDER LANGUAGE IN THE ARCHITECTURE OF POSTMODERNISM. The article analyzes the evolution of the order language in the architecture of the second half of the XX - beginning of the XXI centuries and identify the main stages of the development of the order language in the architecture of postmodernism.

It is shown that in the period from the middle of the twentieth century and to the present, an analysis of the evolution of the order in the postmodern architecture has made it possible to distinguish three stages in its development related to the change of worldview, ideology, and scientific and technical discoveries. It is demonstrated that this process was not completed in the 1980-s, but continues to evolve into the present.

Order language in the architecture of postmodernism of second half of XX - beginning of the XXI centuries considered as a developing the sign system that includes such aspects as semantics, morphology and syntax. Postmodernism, which emerged as an opposition to the modernist movement, is the next historical stage associated with the evolution process of order. Despite ambiguous critical assessments of how to interpret order forms in postmodernism, the architects of this movement have demonstrated the relevance and capabilities of the order language as a special method in modern architecture. While reviving the order language, postmodernists at the same time allowed free antinormative interpretations of the order in various typological objects.

Keywords: periodization of postmodernism, double coding, warrant language, compositional logic, interpretation of the order.

DOI: 10.29295/2311-7257-2019-96-2-101-105
УДК 72.01

Родик Я.С., Скороходова А.В.

*Харьковский национальный университет строительства и архитектуры
(ул. Сумская, 40, Харьков, 61002, Украина; e-mail: alinask1106@ukr.net;
orcid.org/0000-0003-0583-2810 orcid.org/0000-0003-1388-801)*

АРХИТЕКТУРНО-ДИЗАЙНЕРСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПРОЕКТИРОВАНИЯ ШКОЛ С ИНКЛЮЗИВНЫМ ОБРАЗОВАНИЕМ

Рассматриваются проблемы формирования архитектурной среды школьных зданий с возможностью обучения детей с ограниченными физическими возможностями. Показано, что реализация идеи инклюзивного образования как одной из ведущих тенденций современного этапа развития национальной системы образования

базирується на створенні умов для навчання дітей з проблемами здоров'я. І самої складної задачею тут є створення безбар'єрної архітектурної середовища, рішення питань доступності школи, класу і можливість повноцінно використовувати дітьми з інвалідністю предметно-просторову середовище, яке їх оточує. В статті дані рекомендації по проектуванню шкіл з інклюзивним навчанням і розглянуті особливості архітектурно-дизайнерського формування середовища для дітей з особливими потребами.

Ключевые слова: архітектурно-дизайнерські особливості, інклюзивне навчання, особливі потреби, адаптація, доступність.

Постановка проблеми. Розвиток сучасного суспільства України і процеси інтеграції в європейське суспільство гостро ставлять питання забезпечення соціальної захисту громадян країни, і особливо тих, хто потребує в ній найбільше всього, в частині – це діти з особливими освітніми потребами. К групам таких дітей належать: діти з обмеженими фізичними можливостями зору, слуху і опорно-двигального апарату, діти з порушеннями психофізичного розвитку, діти з різних соціально уразливих груп [2]. Поняття „особливі освітні потреби” передбачає такі види потреб, які виходять за межі прийнятої норми і залежать від умовної, фізичної недостатності дітей або певних труднощів, які пов'язані з навчанням і потребами в спеціальній медико-соціальної і психолого-педагогічній допомозі і, що для нас важливо, в спеціальній адаптації архітектурної середовища [4].

Одною з форм навчання дітей з особливими освітніми потребами, яка визнана в багатьох країнах світу, є інклюзивна форма навчання. Інклюзивне навчання – це система освітніх послуг, яка базується на принципі забезпечення основного права дитини на освіту і права навчатися по місцю проживання в умовах загальноосвітнього закладу. Для забезпечення рівних можливостей доступу до якісної освіти інклюзивні навчальні заклади повинні адаптувати архітектурну середовище, змінити програми і плани, форми і методи навчання і ресурси до індивідуальних потреб дітей з особливими освітніми потребами. [5]

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Данною тематикою

займалися європейські вчені Wilmink K., Salisbury C. L., Stangvik S., Palotbaro M. M., Hollowood W. M. і др. Результати проведеного дослідження (Stangvik S.) по впровадженню концепції інклюзивного навчання в європейських країнах свідчать, що навчання дітей з особливими потребами в початкових класах масових шкіл має особистий, соціальний і економічний ефект [8].

Тема роботи тісно пов'язана з програмою Всеукраїнського фонду «Шаг за шагом», який проводить науково-педагогічний експеримент «Соціальна адаптація і інтеграція в суспільство дітей з особливостями психофізичного розвитку шляхом організації їх навчання в загальноосвітніх закладах».

Дослідження базується на державній програмі: План заходів по впровадженню інклюзивного і інтегрованого навчання в загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2017 г., затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2009 № 1482 [11].

Ціль дослідження. Метою дослідження є визначення архітектурно-дизайнерських особливостей проектування шкільних навчальних закладів з можливістю навчання в них дітей з особливими потребами і реалізація концепції доступності архітектурної середовища.

Результати досліджень. Розглядаючи освіту дітей з інвалідністю як своєрідне засіб, яке сприяє визнанню в людях різноманітності і складає частину гуманізації суспільства, потрібно розуміти, що такий досвід отримання освіти цією групою дітей залежить від багатьох факторів. І в першу чергу – це доступність архітектурної середовища: можливість добратися і ввійти в будівлю школи, доступність всіх

школьных помещений, оборудования, программного обеспечения и оказания, в случае необходимости, соответствующей технической и медицинской помощи [9].

Лучшим способом создания доступной среды является учет ряда особенностей людей с физическими, сенсорными и когнитивными проблемами еще на этапе проектирования строительства или реконструкции. Однако это не означает, что не нужно менять уже существующие сооружения. Но при этом, так же, как и при строительстве, прежде всего возникает необходимость в создании такого проекта школьного здания, в котором был бы учтен фактор инвалидности [14]. Это означает такое формирование окружающей среды, которое бы могло предоставить нынешнему и грядущему поколениям равные шансы на получение образования и участие в социальной, экономической и культурной деятельности, независимо от возраста, пола, индивидуальных качеств или культурных корней.

На основе анализа отечественной и зарубежной практики проектирования, строительства и эксплуатации жилых и общественных зданий и сооружений, а также с учетом опыта экспериментального проектирования и реконструкции объектов с организацией доступности маломобильных групп населения, считается целесообразной такая приоритетность критериев организации доступной архитектурной среды школы [1]:

- физическая доступность;
- безопасность;
- информативность;
- удобство.

Критерий доступности должен содержать требования:

- к возможности беспрепятственного и удобного движения детей с инвалидностью по прилегающей территории и учебному заведению;

- безбарьерный вход в помещение (при наличии лестницы обязательно должен быть нормативный пандус);

- к проектированию дверных проемов;

- по беспрепятственному движению коммуникационными путями,

помещениями как в здании, так и на прилегающей к школе территории;

- к возможности свободного пользования зонами отдыха и обслуживания;

- относительно подходов к различному оборудованию и мебели;

- доступные – приспособлены для использования людьми с инвалидностью санузлы (туалетные помещения и душевые комнаты) [10].

Под безопасностью следует понимать возможность беспрепятственного пребывания в здании школы, посещение объектов (классов, мастерских, спортивных залов и т. п) без риска быть травмированным или причинить вред своему здоровью и имуществу, зданию или оборудованию. Это касается размещения входных площадок, лестниц и подъемных устройств и их защита от атмосферных осадков; путей движения посетителей внутри здания, а также конструктивных материалов и др. [12].

Основные требования безопасности состоят из:

- возможности избегать травм, ранения, увечья, чрезмерной утомляемости и т. др. из-за свойств архитектурной среды;

- возможности своевременного опознавания и реагирования на места и зоны риска;

- избегание мест пересечения путей движения, которые плохо воспринимаются;

- предупреждение учеников, персонал школы, посетителей о зонах, представляющих потенциальную опасность;

- исключение ложных эффектов восприятия среды, провоцирующих ситуации риска [13].

Информативность и удобство использования здания школы очень важны для детей, а для детей с особенностями физического развития особенно [6]. Правильно структурированная и информативная среда делает архитектурный объект понятным, простым и комфортным в эксплуатации, что, несомненно, важно для нашей категории потребителей.

Возможность ориентироваться в зданиях и объектах общего пользования для многих людей зависит от визуального

восприятия этих сооружений, а именно от контрастности, освещенности, выбора цветов и постоянного использования визуальных средств ориентации. [3] Зрительное восприятие окружающего мира зрячим человеком на 90% состоит из сигналов, которые отвечают за ориентацию в пространстве. Слабовидящие люди обычно менее восприимчивы к контрастам. Поэтому визуальное структурирование ситуаций с помощью профессионального и систематического использования контрастов, информационных систем и освещение имеет большое значение для пространственного ориентирования и мобильности как зрячих, так и людей с нарушенным зрением [7]. Ориентировочные подсказки, такие как изменение степени освещенности, контрасты и окраски, могут ребенку с ограниченными физическими возможностями ориентироваться в школе, различать проходы, проемы, оборудование и определять свое местонахождение.

Выводы. Инклюзивное образование – это закономерный этап развития образовательной системы, который связан с переосмыслением обществом и государством отношения к лицам с ограниченными возможностями здоровья, с определением их права на получение равных с другими возможностей.

Реализация идеи инклюзивного образования как одной из ведущих тенденций современного этапа развития национальной системы образования базируется на создании условий для обучения детей с проблемами здоровья. И самой сложной задачей здесь является создание безбарьерной архитектурной среды, решение вопросов доступности школы, класса и возможность полноценно использовать детьми – инвалидами предметно-пространственную среду, которая их окружает.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Агранович-Пономарева Е, Агальцова Л., Лазовская Н. Дизайн архитектурной среды для людей со специфическими требованиями. М., 2003. 42 с.
2. Данилавічюте Е.А., Литовченко С.В. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному

- закладі: навчально-методичний посібник. Київ: Видавнича група «А.С.К.», 2012. 360 с.
3. Данилов С.М. Архитектура устойчивого развития – экология, экономика, социум. *Научовий збірник будівництва*. 2015. Вип. 2(80). С. 60-64.
  4. Красюкова-Еннс О.В., Байда Л.Ю., Азін В.О., Грибальський Я.В. Архітектурна доступність шкіл: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. Байди Л. Ю., Красюкової-Еннс О. В. К.: 2012. 88 с.
  5. Азін В. О., Байда Л. Ю., Грибальський Я. В., Красюкова-Еннс О. В. Доступність та універсальний дизайн: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. Байди Л. Ю., Красюкової-Еннс О. В. К.: 2013. 128 с.
  6. Красюкова-Еннс О., Чернобой Е., Байда Л. та інші. Тренінгові модулі. Модульні курси «Вступ до питань «інвалідності», «Розробка соціальної політики», «Доступність та універсальний дизайн», «Консультативна політика», К.: 2011. 132с.
  7. Леонтьева Е. Г. Доступная среда глазами инвалидов. Екатеринбург: изд-во «Баско», 2001. 64 с.
  8. Сак Т. В. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі: навч. курс та науково-методичний посібник. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди». 2011. 168 с.
  9. Скороходова А.В. Инновации и современные технологии в проектировании и строительстве медицинских комплексов. *Научовий вісник будівництва*. 2015. №4 (77). С.15-20.
  10. Траутвейн С.Ф Роль архитектуры в формировании полноценной среды жизнедеятельности. Безбарьерная архитектурная среда. *Архитектура. Строительство. Дизайн*. 2005. №7.
  11. Шинкаренко В. І., Патрикеева О. О., Софій Н. З. та інші. Индекс інклюзії: загальноосвітній навчальний заклад. Навчально-методичний посібник / під заг. ред. Шинкаренко В. І. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2013. 96 с.
  12. Achieving full participation through Universal Design, Council of Europe Publishing, 2009.
  13. Eva Kurylowicz. Projektowanie universalne. Udostepnianie otoczenia osobom niepełnosprawnym. Centrum badawczo-roswojowe rehabilitacji osob niepełnosprawnych, Warszawa. 1996. 155 с.
  14. Poradnik dla niepełnosprawnych. Warszawa: MUZA SA, 1996. 270 с.

Родик Я.С., Скороходова А.В. АРХІТЕКТУРНО-ДИЗАЙНЕРСЬКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТУВАННЯ ШКІЛ З ІНКЛЮЗИВНОЮ ОСВІТОЮ. Розглядаються проблеми формування архітектурного середовища шкільних будівель з можливістю навчання дітей з обмеженими фізичними можливостями. Показано, що реалізація ідеї інклюзивної освіти як однієї з провідних тенденцій сучасного етапу розвитку національної

системи освіти базується на створенні умов для навчання дітей з проблемами здоров'я. І найскладнішим завданням тут є створення безбар'єрного архітектурного середовища, вирішення питань доступності школи, класу і можливість повноцінно використовувати дітьми з інвалідністю предметно-просторове середовище, яка їх оточує. В статті подані рекомендації з проектування шкіл з інклюзивною освітою і розглянуті особливості архітектурно-дизайнерського формування середовища для дітей з особливими потребами.

Ключові слова: архітектурно-дизайнерські особливості, інклюзивна освіта, особливі потреби, адаптація, доступність.

Rodik Ya.S., Skorokhodova A.V. ARCHITECTURAL AND DESIGNER FEATURES OF DESIGNING SCHOOLS WITH INCLUSIVE EDUCATION. The problems of the formation of the

architectural environment of school buildings with the possibility of teaching children with disabilities are considered. It is shown that the implementation of the idea of inclusive education as one of the leading trends of the current stage of development of the national education system is based on the creation of conditions for the education of children with health problems. And the most difficult task here is the creation of a barrier-free architectural environment, the solution of issues of accessibility of the school, class and the ability to fully use children with disabilities subject-spatial environment that surrounds them. Recommendations on the design of schools with inclusive education are given and the features of the architectural and design environment formation for children with special needs are considered.

Keywords: architectural and design features, inclusive education, special needs, adaptation, accessibility.

DOI: 10.29295/2311-7257-2019-96-2-105-109

УДК 711.451

Руденко А. О.

*Харківський національний університет будівництва та архітектури
(вул. Сумська, 40, Харків, 61002, Україна; e-mail: alinarudenko75@gmail.com;
[orcid.org / 0000-0001-5416-7306](http://orcid.org/0000-0001-5416-7306))*

СВІТОВИЙ ДОСВІД ВІДНОВЛЕННЯ ДЕГРАДОВАНИХ ВИРОБНИЧИХ ТЕРИТОРІЙ

Деградація виробничих територій є одним з проявів переходу до постіндустріального періоду, сприйняття якого в Україні спостерігається останні роки. Ця проблема набирає обертів та вимагає чітких рішень і найшвидшої адаптації до сучасних реалій. В таких умовах, вивчення світового досвіду відновлення деградованих виробничих територій та можливостей його застосування до міст України розглядається на прикладах Європи та США. На основі проведеного аналізу виявлено основні чинники деградування виробничих територій, типи відновлення та види перепрофілювання за функціональною ознакою.

Ключові слова: деградація виробничих територій, остаточна втрата промислової функції, постіндустріальне суспільство, модернізація, перепрофілювання, чинники деградації, ландшафтний урбанізм, новий урбанізм, еко-місто, сталий розвиток.

Вступ. Друга половина ХХ століття ознаменована становленням постіндустріальних відносин в багатьох країнах світу, що спричинило проблеми виникнення деградованих виробничих територій в міських структурах. Багато виробництв стали неконкурентоспроможними, неефективними, втратили початкову функцію, а їх занедбані території почали негативно впливати на розвиток міст. Сприйняття проблеми деградованих територій в Україні спостерігається останні роки.

Переходом до постіндустріальних відносин можна вважати розпад СРСР в новоутворених державах. В Україні, як і в інших пострадянських країнах,

розпочався процес деградації виробничих територій, що спочатку пов'язувався з розривом економічних зв'язків колишнього Радянського Союзу. На більш ґрунтовне осмислення проблеми як загального явища знадобився певний час. На даний момент, потреба в розробці певних рішень відновлення територій з урахуванням світового досвіду та регіональних особливостей, нейтралізації негативних наслідків індустріалізації постає дедалі гостріше.

Аналіз світового досвіду дозволяє зробити висновки, що кожен регіон має свою специфіку відновлення територій, спираючись на його особливості.